

Tomasz Grabia*

SYTUACJA GOSPODARCZA W KRAJACH GRUPY WYSZEHRADZKIEJ ANALIZA PORÓWNAWCZA

ECONOMIC SITUATION IN THE VISEGRAD GROUP COUNTRIES COMPARATIVE ANALYSIS

Abstract

The Visegrad Group was founded in 1991 as an informal association of three countries of Central and Eastern Europe, Poland, Czechoslovakia and Hungary. Its main goal was to develop cooperation among them, mainly concerning economic issues and accession to the European Union and NATO. Since the division of Czechoslovakia (January 1993) the group has included Poland, Hungary, the Czech Republic and Slovakia. The purpose of this article is to present and compare the economic situation of Poland, the Czech Republic, Hungary and Slovakia in the years 2001–2012.

The article consists of an introduction and three parts entitled: Materials and Research Methodology, Research Results, and Summary and Conclusions. The main part (Research Results) analyses the most important macroeconomic indicators: GDP per capita, economic growth rate, inflation rates, changes in employment, unemployment rate, public debt ratio, current account balance and exchange rate.

Keywords: The Visegrad Group, GDP per capita, economic growth, inflation, unemployment, public debt

JEL classification: E00

Wstęp

Grupa Wyszehradzka powstała w 1991 r. jako nieformalne zrzeszenie trzech państw Europy Środkowo-Wschodniej: Polski, Czechosłowacji i Węgier, którego głównym celem było pogłębianie współpracy między nimi. Dotyczyło to zarówno

* Doktor, Katedra Mikroekonomii, Instytut Ekonomii, Uniwersytet Łódzki.

kwestii gospodarczych, jak i przystąpienia do Unii Europejskiej i NATO. Po podziale Czechosłowacji (1 stycznia 1993 r.) w skład tej grupy do dnia dzisiejszego wchodzi: Polska, Węgry, Czechy i Słowacja. Pomimo podobieństw dotyczących położenia, poziomu rozwoju i historii gospodarczej, kraje te w wielu aspektach się od siebie różnią. Dotyczy to m.in. liczby ludności. Zdecydowanie największą, ponad 38-milionową populacją charakteryzuje się Polska. Około czterokrotnie mniej ludności zamieszkuje Czechy oraz Węgry, a ośmiokrotnie mniej – Słowacja¹. Ponadto kraje te cechują się zróżnicowaniem podstawowych wskaźników makroekonomicznych. Celem artykułu jest przedstawienie i porównanie sytuacji gospodarczej Polski, Czech, Węgier i Słowacji w latach 2001–2012.

Opracowanie składa się z niniejszego wstępu oraz trzech pozostałych części zatytułowanych: *Materiały i metodyka badań*, *Wyniki badań* oraz *Podsumowanie i wnioski*. W części zasadniczej (*Wyniki badań*) analizie porównawczej poddano najważniejsze wskaźniki makroekonomiczne: PKB *per capita*, stopę wzrostu gospodarczego, stopę inflacji, zmiany poziomu zatrudnienia, stopę bezrobocia, wskaźnik długu publicznego oraz saldo bilansu obrotów bieżących i kurs walutowy.

Materiały i metodyka badań

Podstawową metodą badawczą zastosowaną w artykule jest obserwacja szeregów czasowych najważniejszych mierników makroekonomicznych. Do analizy wykorzystano dane statystyczne zaczerpnięte z bazy internetowej Eurostatu. Na ich podstawie w przypadku niektórych zmiennych wyliczono średnią dla całego badanego okresu oraz różnice między ich wartościami w ostatnim i pierwszym badanym roku. Ponadto przy analizie zatrudnienia obliczono dwunastoletni indeks jednopodstawowy. Obliczenia te posłużyły do porównań między czterema krajami Grupy Wyszehradzkiej.

W artykule zastosowano również analizę opisową. Przy badaniu niektórych zmiennych starano się odnieść do różnych teorii ekonomicznych. W tym kontekście nawiązano do znanych koncepcji: realnej konwergencji, krzywej Phillipsa, procykliczności i antycykliczności cen oraz wskaźnika ubóstwa Okuna. Wykorzystano do tego podręczniki do makroekonomii lub polityki gospodarczej, autorstwa Acocelli (2002), Burdy i Wyplosza (2000) oraz Snowdona, Vane’a i Wynarczyka (1998), a także wybrane artykuły z literatury przedmiotu.

¹ W 2012 r. dokładna liczba ludności w analizowanych państwach wynosiła odpowiednio (według stanu na 1 stycznia): w Polsce – 38 538 447, w Czechach – 10 505 445, na Węgrzech – 9 932 000, na Słowacji – 5 404 322, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> [dostęp 1.04.2014].

Wyniki badań

PKB i wzrost gospodarczy

Różnica w liczbie ludności między badanymi krajami musi przekładać się na wytwarzany PKB. W statystykach dotyczących tej kategorii Polska plasuje się wśród trzydziestu największych gospodarek świata, co ze względu na wielkość nie jest możliwe w przypadku pozostałych państw grupy. W celu prawidłowej oceny rozwoju gospodarczego poprawniejszym miernikiem jest w związku z tym PKB na mieszkańca według parytetu (w UE standardu) siły nabywczej (PPP – *Purchasing Power Parity* lub PPS – *Purchasing Power Standard*). Odpowiednie dane przedstawione zostały w tabeli 1.

Tabela 1. PKB *per capita* według PPS w krajach Grupy Wyszehradzkiej w latach 2001–2012 (UE-28 = 100)

Rok	Polska	Czechy	Węgry	Słowacja
2001	48	73	58	53
2002	48	74	61	54
2003	49	77	63	56
2004	51	78	63	57
2005	51	79	63	60
2006	52	80	63	63
2007	55	83	62	68
2008	57	81	64	73
2009	61	83	65	73
2010	63	80	65	73
2011	65	80	66	73
2012	66	79	66	75
2001–2012 (różnica)	+18	+6	+8	+22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> [dostęp 1.04.2014].

Wynika z niej, że najlepiej rozwiniętym gospodarczo krajem w analizowanym czasie były Czechy, a w dalszej kolejności Słowacja oraz Węgry i Polska. Pod względem PKB *per capita* Polska zrównała się z Węgrami w ostatnim badanym roku. Warto zauważyć, że w każdym z tych krajów w analizowanym czasie mieliśmy do czynienia z procesem realnej konwergencji. Proces ten oznacza, że kraje o niższym początkowo poziomie PKB *per capita* notują wyższe tempo wzrostu gospodarczego, powoli zmniejszając różnicę między nimi a państwami wysoko rozwiniętymi. Dzieje się tak dlatego, że przy danej funkcji produkcji kraje z najniższym zasobem kapitału na osobę mają najwyższe produkty krańcowe

kapitału. Dodatkowe jednostki kapitału powodują w tych krajach przyspieszenie procesu wzrostu. Inaczej mówiąc, państwa biedniejsze importują technologie produkcji od bogatszych i z upływem czasu uczą się je ekonomicznie wykorzystywać. Jednakowe funkcje produkcji i technologie we wszystkich krajach sprawiają, że akumulacja kapitału powinna doprowadzić do wyrównywania się relacji kapitał – praca. Kraje o niskich relacjach kapitał – praca cechują się wysoką krajową produktywnością kapitału i powinny przyciągać zagraniczne inwestycje. W rezultacie dochodzi do realnej konwergencji².

Tabela 2. Stopa wzrostu realnego PKB w krajach Grupy Wyszehradzkiej w latach 2001–2012 (w % w stosunku do roku poprzedniego)

Rok	Polska	Czechy	Węgry	Słowacja
2001	1,2	3,1	3,7	3,5
2002	1,4	2,1	4,5	4,6
2003	3,9	3,8	3,9	4,8
2004	5,3	4,7	4,8	5,1
2005	3,6	6,8	4,0	6,7
2006	6,2	7,0	3,9	8,3
2007	6,8	5,7	0,1	10,5
2008	5,1	3,1	0,9	5,8
2009	1,6	–4,5	–6,8	–4,9
2010	3,9	2,5	1,3	4,4
2011	4,5	1,8	1,6	3,2
2012	1,9	–1,2	–1,7	2,0
2001–2012 (średnia)	3,8	2,9	1,7	4,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> [dostęp 1.04.2014].

Konwergencja ta w największym stopniu dotyczyła Słowacji, a następnie Polski. W pierwszym przypadku PKB na mieszkańca na początku XXI w. wynosił niewiele ponad połowę średniej unijnej, a w 2012 r. już 3/4. Jeśli chodzi o Polskę, to analogiczne udziały wynosiły odpowiednio: nieco poniżej połowy na początku oraz ok. 2/3 w końcu badanego okresu.

Powyższe wnioski można wyciągnąć także na podstawie tabeli 2, w której zawarto roczne stopy wzrostu realnego PKB ww. gospodarek. Wynika z niej, że najbardziej dynamicznie w omawianym czasie rozwijała się Słowacja (średni wzrost o ok. 4,5% rocznie) oraz Polska (średnio o niespełna 4% rocznie). Niższe

² M. Burda, Ch. Wyplosz, *Makroekonomia. Podręcznik europejski*, PWE, Warszawa 2000, s. 161–162.

tempo wzrostu (przeciętnie o ok. 3% rocznie) zanotowała Republika Czeska, której pozwoliło to zachować pozycję lidera w regionie pod względem PKB *per capita*. Najwolniej natomiast (średnio o niewiele ponad 1,5% rocznie) rozwijały się Węgry, co spowodowało, że ostatecznie zostały dogonione przez Polskę. W dużej mierze zadecydował o tym 2009 r., w którym Polsce, jako jednemu krajowi nie tylko Grupy Wyszehradzkiej, ale także całej Unii Europejskiej, udało się uzyskać dodatnie tempo wzrostu realnego PKB. W skali makroekonomicznej skutki kryzysu gospodarczego w naszym kraju były zatem mniejsze niż w pozostałych.

Sytuacja na rynku pracy

Podstawowym miernikiem branym pod uwagę przy analizie sytuacji na rynku pracy jest stopa bezrobocia. Jej kształtowanie się w poszczególnych krajach w latach 2001–2012 przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Stopa bezrobocia w krajach Grupy Wyszehradzkiej w latach 2001–2012 (średniorocznie)

Rok	Polska	Czechy	Węgry	Słowacja
2001	18,3	8,1	5,6	19,5
2002	20,0	7,3	5,6	18,8
2003	19,8	7,8	5,8	17,7
2004	19,1	8,3	6,1	18,4
2005	17,9	7,9	7,2	16,4
2006	13,9	7,1	7,5	13,5
2007	9,6	5,3	7,4	11,2
2008	7,1	4,4	7,8	9,6
2009	8,1	6,7	10,0	12,1
2010	9,7	7,3	11,2	14,5
2011	9,7	6,7	10,9	13,7
2012	10,1	7,0	10,9	14,0
2001–2012 (średnia)	13,6	7,0	8,0	15,0
2001–2012 (różnica)	–8,2	–1,1	+5,3	–5,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> [dostęp 1.04.2014].

Na jej podstawie można stwierdzić, że najgorsza sytuacja na rynku pracy miała miejsce na Słowacji, gdzie, mimo spadkowego trendu stopy bezrobocia, jeszcze pod koniec badanego okresu sięgała ona 14%. Na początku XXI w. (lata 2001–2004) bardzo wysokie bezrobocie występowało także w Polsce, gdyż stopa

bezrobocia wynosiła wówczas ok. 20%. Znaczący spadek liczby osób bez pracy między 2005 a 2008 r. spowodował jednak, że pod koniec badanego okresu kształtowało się ona na poziomie ok. 10%. Odwrotny trend miał miejsce na Węgrzech. Pomijając 2007 i 2011 r., stopa bezrobocia w tym kraju systematycznie rosła, co spowodowało, że w ostatnich pięciu latach (2008–2012) była ona już wyższa niż w Polsce. Najkorzystniejszą i jednocześnie najbardziej stabilną sytuacją na rynku pracy charakteryzowały się Czechy, w których zarówno w 2012 r., jak i przeciętnie w całym badanym okresie, stopa bezrobocia wynosiła 7%.

Biorąc pod uwagę, że zmiany stopy bezrobocia mogą wynikać np. z czynników demograficznych lub z emigracji zarobkowych, z jakimi mieliśmy do czynienia po wstąpieniu tych krajów do UE, pełniejsza diagnoza sytuacji na rynku pracy wymaga także opisu zmian w poziomie zatrudnienia. Jego roczną dynamikę w poszczególnych krajach Grupy Wyszehradzkiej w latach 2001–2012 przedstawiono w tabeli 4. Wynika z niej, że o wzroście zatrudnienia w ciągu badanego okresu można mówić w przypadku trzech krajów: Słowacji (o ponad 9%), Polski (o ponad 7%) oraz Czech (o niemal 5%). Jedynie na Węgrzech w okresie tym odnotowano spadek liczby pracujących (o ponad 3,5%).

Tabela 4. Dynamika zatrudnienia w krajach Grupy Wyszehradzkiej w latach 2001–2012 (rok poprzedni = 100)

Rok	Polska	Czechy	Węgry	Słowacja
2001	97,8	99,7	99,8	100,6
2002	97,0	100,6	99,9	100,1
2003	98,8	99,2	100,0	101,1
2004	101,3	99,7	99,0	99,8
2005	102,3	102,1	99,7	101,6
2006	103,4	101,3	100,4	102,1
2007	104,4	102,1	100,7	102,1
2008	103,7	102,3	98,2	103,2
2009	100,4	98,2	97,5	98,0
2010	100,6	99,0	100,7	98,5
2011	101,1	100,0	100,4	101,8
2012	96,7	100,4	100,1	100,1
2012 (rok 2000 = 100)	107,4	104,6	96,4	109,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> [dostęp 1.04.2014].

W tym kontekście warto także zwrócić uwagę, że w Polsce zatrudnienie nieznacznie wzrosło nawet we wspomnianym już 2009 r., pomimo że w pozostałych państwach spadło wówczas o 1,8–2,5%. Z jednej strony wynikało to ze wspo-

mnianego już faktu, że skutki kryzysu dla dochodu narodowego w Polsce były stosunkowo łagodne. Z drugiej natomiast z niższych, niż w Czechach i na Węgrzech, wskaźników wrażliwości zatrudnienia względem PKB, co z kolei związane było z relatywnie silną ochroną prawną zatrudnienia w naszym kraju³.

Inflacja i ogólny poziom cen

O sytuacji gospodarczej w danym kraju świadczy także stopa inflacji. W celach porównawczych dla UE najczęściej stosuje się stopę HICP (*Harmonised Index of Consumer Prices*), czyli opartą na zharmonizowanym indeksie cen dóbr konsumpcyjnych. Jej kształtowanie się w poszczególnych państwach w badanym okresie przedstawiono w tabeli 5. Wynika z niej, że najbardziej stabilnymi cenami w okresie 2001–2012 charakteryzowały się Czechy, gdzie inflacja przeciętnie wynosiła ok. 2,5% rocznie. O pół punktu procentowego wyższa była w Polsce, a o ponad półtora punktu procentowego na Słowacji. Największą w regionie dynamiką cen charakteryzowały się Węgry, gdzie inflacja wynosiła średnio ok. 5,5% w skali roku.

Tabela 5. Stopa inflacji HICP w krajach Grupy Wyszehradzkiej w latach 2001–2012 (średniorocznie)

Rok	Polska	Czechy	Węgry	Słowacja
2001	5,3	4,5	9,1	7,2
2002	1,9	1,4	5,2	3,5
2003	0,7	-0,1	4,7	8,4
2004	3,6	2,6	6,8	7,5
2005	2,2	1,6	3,5	2,8
2006	1,3	2,1	4,0	4,3
2007	2,6	3,0	7,9	1,9
2008	4,2	6,3	6,0	3,9
2009	4,0	0,6	4,0	0,9
2010	2,7	1,2	4,7	0,7
2011	3,9	2,1	3,9	4,1
2012	3,7	3,5	5,7	3,7
2001–2012 (średnia)	3,0	2,4	5,5	4,1
2001–2012 (różnica)	-1,6	-1,0	-3,4	-3,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> [dostęp 1.04.2014].

³ E. Kwiatkowski, *Kryzys globalny a rynek pracy w Polsce i innych krajach Grupy Wyszehradzkiej*, „Ekonomista” 2011, nr 1, s. 48.

Warto zauważyć, że ceny mogą mieć charakter zarówno procykliczny, jak i antycykliczny. O procykliczności przekonani są przedstawiciele nowej szkoły keynesistowskiej. Argumentują oni, że w okresach lepszej koniunktury i szybszego wzrostu gospodarczego producenci mają większe możliwości podnoszenia cen wytwarzanych wyrobów⁴. Jest to zatem w dużym stopniu zgodne z popytową teorią inflacji.

Inflacja nie zawsze musi mieć charakter popytowy. Niekiedy występuje bowiem inflacja kosztowa, a ceny są zmienną antycykliczną. Jest to założenie zgodne ze szkołą realnego cyklu koniunkturalnego. Zwolennicy tego nurtu tłumaczą, że poziom cen związany jest z podażową stroną gospodarki. Tym samym zależy on głównie nie od globalnego popytu, a od możliwości wytwórczych i od wstrząsów podaży⁵. Idealnym tego przykładem są ceny produktów rolnych, które kształtują się na wyższym poziomie, wówczas gdy niekorzystne warunki klimatyczne przyczyniają się do klęski nieurodzaju.

Na podstawie zaprezentowanych danych nie można jednoznacznie stwierdzić, czy ceny w omawianym regionie były procykliczne, czy antycykliczne. Najwyższa inflacja i najniższy wzrost gospodarczy na Węgrzech może świadczyć o tym, że raczej antycykliczne. Przypadek Słowacji, w której najwyższej stopie wzrostu PKB także towarzyszyła dosyć silna inflacja (wyższa niż w Czechach i w Polsce) mógłby jednak sugerować procykliczność cen. Pomijając ten problem można zaobserwować, że zgodnie z ogólnościową tendencją dezinflacyjną w każdym z wymienionych krajów inflacja w XXI w. charakteryzowała się malejącym trendem. Najsilniejsze spadki wystąpiły w krajach o najmniej stabilnych cenach, tj. na Słowacji i Węgrzech.

Najniższy poziom inflacji w Czechach może nieco dziwić, jeśli weźmie się pod uwagę, że także w tym kraju mieliśmy do czynienia z najniższą stopą bezrobocia. Należy bowiem zauważyć, że walka z bezrobociem i inflacją wymaga całkowicie innych instrumentów. Przy założeniu procykliczności cen walka z inflacją wymagałaby hamowania globalnego popytu, podczas gdy walka z bezrobociem stymulowania łącznego popytu. Wynika tak m.in. ze znanej w teorii ekonomii ujemnie nachylonej krzywej Phillipsa.

Nie ulega wątpliwości, że zarówno wyższa stopa bezrobocia, jak i wyższy poziom inflacji składają się na koszt ekonomiczny i społeczny. Koszt ten jest tym większy, im więcej ludzi pozostaje bez pracy oraz im szybciej rośnie ogólny poziom cen. W tym sensie suma stopy bezrobocia oraz stopy inflacji stanowić może zatem swego rodzaju wskaźnik ubóstwa. Podejście takie po raz pierwszy proponował Arthur Okun. Niekiedy wskaźnik ten nazywany jest w związku z tym

⁴ B. Snowdon, H. Vane, P. Wynarczyk, *Współczesne nurty teorii makroekonomii*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, s. 308–342.

⁵ Ibidem, s. 273–274.

także indeksem Okuna. W literaturze można jednak znaleźć także inne nazwy, np. wskaźnik mizerii makroekonomicznej⁶ lub wskaźnik dyskomfortu ekonomicznego⁷. Spośród analizowanych krajów zdecydowanie najmniejszym w ten sposób rozumianym dyskomfortem charakteryzowały się Czechy.

Należy jednak zaznaczyć, że pomimo najniższej inflacji ogólny poziom cen w tym kraju nadal jest najwyższy. W 2012 r. stanowił on 74% średniej unijnej, podczas gdy na Słowacji – 72%, na Węgrzech – 62%, a w Polsce – 58%⁸. Oznacza to, że w porównaniu z Polską za identyczny koszyk dóbr trzeba było zapłacić ok. 7% więcej na Węgrzech, ok. 24% więcej na Słowacji oraz ok. 28% więcej w Czechach.

Bilans obrotów bieżących i kurs walutowy

Na sytuację ekonomiczną danego kraju wpływają także kurs walutowy i bilans obrotów bieżących. Kurs walutowy, decydując o konkurencyjności rodzimych produktów i usług, wpływa na saldo obrotów bieżących. Większe znaczenie niż nominalny kurs walutowy ma tzw. realny efektywny kurs walutowy, oznaczający w uproszczeniu cenę względną dóbr zagranicznych wyrażoną w dobrach krajowych. Aby go wyliczyć, należy zatem dwukrotnie zdeflować kurs nominalny – przez ceny dóbr zagranicznych i ceny dóbr krajowych⁹. Zmiany realnego efektywnego kursu walutowego (zdeflowanego wskaźnikami cen konsumpcyjnych w kraju i zagranicą) w Polsce, w Czechach, na Słowacji i na Węgrzech względem 27 partnerów handlowych z UE przedstawione zostały w tabeli 6.

Wynika z niej, że w ciągu minionego dwunastolecia jedynym krajem, w którym realny efektywny kurs walutowy uległ nieznacznej deprecjacji była Polska (o ok. 5,5%). W pozostałych państwach Grupy Wyszehradzkiej kurs ten aprecjował – na Węgrzech o niemal 23%, w Czechach o ponad 38%, a na Słowacji aż o niemal 71%. W tym ostatnim przypadku związane to było z koniecznością utrzymywania korony słowackiej w mechanizmie ERM II, a następnie z przystąpieniem do strefy euro.

Znaczący wzrost efektywnego realnego kursu walutowego na Słowacji musiał przyczynić się do pogorszenia konkurencyjności dóbr wytwarzanych w tym kraju. Okazuje się jednak, że korzyści z przyjęcia wspólnej europejskiej waluty były na tyle znaczące, że w dużym stopniu przysłoniły następstwa negatywne. Należy bowiem w tym miejscu przypomnieć, że Słowacja była krajem, który

⁶ N. Acocella, *Zasady polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 217.

⁷ M.C. Lovell, T. Pao-Lin, *Economic Discomfort and Consumer Sentiment*, "Eastern Economic Journal" 2000 (Winer), vol. 26, , No. 1, s. 1.

⁸ Za: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> [dostęp 1.04.2014].

⁹ M. Burda, Ch. Wyplosz, *Makroekonomia...*, s. 213–214.

w analizowanym okresie rozwijał się najszybciej (zob. tabela 2). Z drugiej strony najgorsze spośród analizowanych krajów było tam saldo obrotów bieżących. Z tabeli 7 wynika, że, biorąc pod uwagę wartości przeciętne dla całego okresu, najniższy deficyt obrotów bieżących notowały Czechy – 3,5% PKB, a następnie Polska – 4,2%, Węgry – 4,6% i Słowacja – 5,3%. Warto jednak zauważyć, że dwóm ostatnim krajom udało się pod koniec badanego okresu osiągnąć w tym względzie nadwyżkę.

Tabela 6. Realny efektywny kurs walutowy względem 27 partnerów handlowych z UE w krajach Grupy Wyszehradzkiej w latach 2001–2012 (2001 r. = 100)

Rok	Polska (złoty)	Czechy (korona)	Węgry (forint)	Słowacja (2001–2008 – korona; 2009–2012 – euro)
2001	100,0	100,0	100,0	100,0
2002	94,9	110,1	109,0	102,2
2003	83,1	106,1	108,9	114,1
2004	81,8	106,1	114,6	124,5
2005	91,9	112,1	116,9	128,4
2006	93,9	117,5	111,4	135,4
2007	96,6	120,0	122,8	147,6
2008	105,7	138,0	126,4	160,1
2009	90,2	133,4	120,2	171,7
2010	97,7	137,4	124,5	167,2
2011	95,7	140,4	124,0	169,1
2012	94,6	138,1	122,9	170,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> [dostęp 1.04.2014].

Tabela 7. Bilans obrotów bieżących w krajach Grupy Wyszehradzkiej w latach 2001–2012 (w % PKB)

Rok	Polska	Czechy	Węgry	Słowacja
1	2	3	4	5
2001	–3,1	–5,1	–6,1	–8,3
2002	–2,8	–5,3	–7,0	–7,9
2003	–2,5	–6,0	–8,0	–5,9
2004	–5,3	–5,1	–8,3	–7,8
2005	–2,4	–1,0	–7,2	–8,5

1	2	3	4	5
2006	-3,8	-2,0	-7,4	-7,8
2007	-6,2	-4,3	-7,3	-5,3
2008	-6,6	-2,1	-7,3	-6,2
2009	-3,9	-2,4	-0,2	-2,6
2010	-5,1	-3,9	1,1	-3,7
2011	-4,9	-2,7	0,8	-2,1
2012	-3,5	-2,5	1,6	2,3
2001–2012 (średnia)	-4,2	-3,5	-4,6	-5,3
2001–2012 (różnica)	-0,4	+2,6	+7,7	+10,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> [dostęp 1.04.2014].

Dług publiczny

W XXI w. można odnotować ogólnosiwiatowy wzrostowy trend zadłużania się przez rządy najważniejszych gospodarek globu. Dotyczy to także Europy. Pod koniec pierwszej dekady bieżącego stulecia wskaźnik długu publicznego, liczony jako relacja do PKB, przekroczył 100% m.in. w Grecji i we Włoszech. Ponadto w kolejnych trzech państwach unijnych – Belgii, Irlandii i Portugalii – był on bliski 100%¹⁰. Kraje Grupy Wyszehradzkiej nie borykały się z aż tak dużymi problemami dotyczącymi konsolidacji finansów publicznych. Można zaobserwować to na podstawie tabeli 8. Z drugiej strony, także w tych państwach wskaźnik długu publicznego w minionych dwunastu latach wyraźnie wzrósł. Jednakże pod koniec badanego okresu jedynie na Węgrzech przekraczał on wartość referencyjną z Maastricht, kształtując się na poziomie ok. 80%. Węgry były krajem, w którym dług publiczny w relacji do PKB w ciągu dwunastu lat wzrósł najsilniej (o ponad 26 pkt. proc.).

Oprócz Węgier, najgorszym stanem finansów publicznych charakteryzowała się Polska, która w ostatnim czasie bardzo niebezpiecznie zbliżyła się do wymaganej granicy 60% zapisanej nie tylko w Traktacie o UE, ale także w Konstytucji RP. Ponad 50% wskaźnik zadłużenia w 2012 r. wyniósł również na Słowacji. Przed przystąpieniem do strefy euro w 2008 r. kraj ten zdołał obniżyć dług poniżej 28% PKB. Od 2009 r. poziom ten gwałtownie jednak zwiększał się.

¹⁰ T. Grabia, *Kryzys fiskalny w krajach Unii Europejskiej – przyczyna czy skutek kryzysu gospodarczego?*, [w:] *Polityka finansowa w dobie kryzysu integracji europejskiej*, red. J.L. Bednarczyk, W. Przybylska-Kapuścińska, CeDeWu.pl, Wydawnictwo Fachowe, Warszawa 2012, s. 48–51.

Tabela 8. Dług publiczny w krajach Grupy Wyszehradzkiej w latach 2001–2012
(wg stanu na 31.12, w % PKB)

Rok	Polska	Czechy	Węgry	Słowacja
2001	37,6	23,9	52,7	48,9
2002	42,2	27,1	55,9	43,4
2003	47,1	28,6	58,6	42,4
2004	45,7	28,9	59,5	41,5
2005	47,1	28,4	61,7	34,2
2006	47,7	28,3	65,9	30,5
2007	45,0	27,9	67,0	29,6
2008	47,1	28,7	73,0	27,9
2009	50,9	34,2	79,8	35,6
2010	54,8	37,8	81,8	41,0
2011	56,2	40,8	81,4	43,3
2012	55,6	45,8	79,2	52,1
2001–2012 (średnia)	48,1	31,7	68,0	39,2
2001–2012 (różnica)	+18,0	+21,9	+26,5	+3,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> [dostęp 1.04.2014].

Silny wzrost wskaźnika długu, głównie w II połowie badanego okresu, dotyczył także Czech, gdzie przekroczył on poziom 45% PKB. W efekcie różnica między wyrażonym w PKB zadłużeniem w 2001 i 2012 r. była tam większa niż w Polsce i na Słowacji. Mimo tego, Republika Czeska pozostaje krajem o najbardziej stabilnych w regionie finansach publicznych.

Podsumowanie i wnioski

Przeprowadzona analiza dotycząca najważniejszych zmiennych makroekonomicznych w czterech krajach Grupy Wyszehradzkiej pozwala wyciągnąć następujące wnioski:

1. Najlepszą sytuacją gospodarczą spośród analizowanych krajów charakteryzowały się Czechy. Oprócz najmniejszych i najbardziej stabilnych stóp bezrobocia i inflacji, kraj ten z reguły cechował się także najniższym długiem publicznym, najniższym deficytem obrotów bieżących oraz najwyższym PKB na mieszkańca. Sprawia to, że Republikę Czeską należy traktować jako absolutnego lidera gospodarczego Grupy Wyszehradzkiej.

2. W przypadku niektórych zmiennych najlepiej wypadały jednak Słowacja i Polska. Kraje te cechowały się najdynamiczniej tempem wzrostu gospodar-

czego, co przekładało się na największy spadek bezrobocia i wzrost zatrudnienia. Polska, pomimo widocznej realnej konwergencji, jaka dokonała się w ostatnich latach, nadal jest jednak, wspólnie z Węgrami, krajem najsłabiej rozwiniętym. W ww. krajach w końcu badanego okresu poziom dochodu narodowego na mieszkańca był ok. 16,5% niższy niż w Czechach oraz ok. 12% niższy niż na Słowacji.

3. Biorąc pod uwagę większość analizowanych wskaźników, najgorsza sytuacja gospodarcza miała miejsce na Węgrzech. W kraju tym był bowiem nie tylko najniższy PKB *per capita* (w końcu okresu wspólnie z Polską), ale także najniższe tempo wzrostu gospodarczego, najwyższa inflacja i najwyższy dług publiczny. Oprócz tego stale rosła także stopa bezrobocia.

Bibliografia

- Acocella N., *Zasady polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002
- Burda M., Wyplosz Ch., *Makroekonomia. Podręcznik europejski*, PWE, Warszawa 2000
- Grabia T., *Kryzys fiskalny w krajach Unii Europejskiej – przyczyna czy skutek kryzysu gospodarczego?*, [w:] *Polityka finansowa w dobie kryzysu integracji europejskiej*, red. J.L. Bednarczyk, W. Przybylska-Kapuścińska, CeDeWu.pl, Wydawnictwo Fachowe, Warszawa 2012
- Kwiatkowski E., *Kryzys globalny a rynek pracy w Polsce i innych krajach Grupy Wyszehradzkiej*, „*Ekonomista*” 2011, nr 1
- Lovell M.C., Pao-Lin T., *Economic Discomfort and Consumer Sentiment*, “*Eastern Economic Journal*” 2000 (Winter), vol. 26, No. 1
- Snowdon B., Vane H., Wynarczyk P., *Współczesne nurty teorii makroekonomii*, przekł. A. Szeworski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> [dostęp 1.04.2014].

Streszczenie

Grupa Wyszehradzka powstała w 1991 roku jako nieformalne stowarzyszenie trzech krajów Europy Środkowej i Wschodniej – Polski, Czechosłowacji i Węgier. Głównym celem stowarzyszenia było rozwijanie współpracy między tymi krajami. Dotyczyło to zarówno kwestii gospodarczych, jak i przystąpienia do Unii Europejskiej i NATO. Od podziału Czechosłowacji (styczeń 1993 r.) do Grupy Wyszehradzkiej należą cztery państwa: Polska, Węgry, Czechy i Słowacja. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie i porównanie sytuacji gospodarczej w tych krajach w latach 2001–2012. Artykuł składa się z wprowadzenia i trzech części zatytułowanych: *Materiały i metodyka badań*, *Wyniki badań* oraz *Podsumowanie i wnioski*. W części zasadniczej (*Wyniki badań*) zanalizowano i porównano najważniejsze wskaźniki makroekonomiczne, tj.: PKB *per capita*, stopę wzrostu gospodarczego, stopę inflacji, zmiany zatrudnienia, stopę bezrobocia, wskaźnik długu publicznego oraz bilans obrotów bieżących i kurs walutowy.

Słowa kluczowe: Grupa Wyszehradzka, PKB *per capita*, wzrost gospodarczy, inflacja, bezrobocie, dług publiczny

Numer klasyfikacji JEL: E00